

زیارت جامعه کبیره دایرةالمعارف فرهنگ اصیل شیعی است

حجت الاسلام باقی، با اشاره به معارف و مفاهیم بلند زیارت جامعه کبیره گفت: این زیارتنامه در واقع دایرةالمعارف امامت و بیانگر فرهنگ اصیل شیعی است.

حجت الاسلام باقی، با اشاره به معارف و مفاهیم بلند زیارت جامعه کبیره گفت: این زیارتنامه در واقع دایرةالمعارف امامت و بیانگر فرهنگ اصیل شیعی است.

حجت الاسلام والمسلمین علی محمد باقی در گفت و گو با خبرنگار مهر، در رابطه با فلسفه شکل گیری زیارت جامعه کبیره و اهداف امام هادی (ع) از بیان این زیارت شریف اظهار کرد: در دوران حیات آن امام همام به دلیل اختناق و شرایط بغرنجی که در جامعه موج می زد، چاره ای نبود جز آنکه بسیاری از مفاهیم در قالب دیگری مطرح شود، ۱۵ سال امامت آن حضرت مصادف با خلافت متوکل عباسی از خشن ترین خلفای عباسیان بود، کسی که به مزار مطهر امام حسین (ع) حمله کرد و آن مکان را شخم زد که این اقدام از شدت و حدت بغض او نسبت به ائمه اطهار (ع) حکایت داشت.

استاد مرکز تخصصی نماز گفت: از سوی دیگر امام هادی (ع) در شرایطی به امامت رسیدند که جامعه پر از غلات شده بود و صوفیه برداشت غلطی از امامت را مطرح می کردند به ویژه دیدگاه هایی که نسبت به منجی و آخرالزمان داشتند سبب شد تا اندیشه نادرستی در جامعه مطرح شود، در این فضا امام هادی (ع) زیارت جامعه کبیره را بیان می کند. از سوی دیگر باید توجه داشته باشیم که امام هادی (ع) به شدت تحت مراقبت بود و حتی وکلا با آن حضرت به سختی دیدار داشتند بنابراین آن امام همام، با طرح این زیارتنامه دفاع جانانه ای از حریم امامت می کنند و دایرةالمعارف امامت را در این زیارت مطرح کرده و خط و فرهنگ اصیل شیعی را نمایان می سازند.

وی با اشاره به جایگاه و اهمیت زیارت جامعه کبیره گفت: در وهله نخست این زیارتنامه شریف شناسنامه اهل بیت (ع) است، تا جایی که از نظر گستردگی و اهمیت اگر همه زیارت نامه ها را یک جا بگذاریم اهمیتهای آن از جنبه امام شناسی به اندازه جامعه کبیره نمی شود، نکته دوم اینکه در زیارت جامعه کبیره ۴۰۰ وصف از اوصاف امامت بیان شده است.

عضو هیأت علمی مرکز تخصصی نماز گفت: مضامین زیارت جامعه کبیره در چند محور کلی قابل بررسی است که شامل ارتباط امام معصوم با خدا، ارتباط امام با امت، ارتباط امام با جهان هستی و نهایتاً جایگاه امام و امامت، می شود؛ این موارد مهمی است، اگر به خوبی زیارتنامه را بررسی کنیم عناوین و مفاهیم دیگری نیز وجود دارد. زیارت جامعه کبیره با سلام شروع می شود؛ این سلام در واقع زیارت اهل بیت است، به بیان دیگر مقدمه ورود به مقامات حضرات معصومین است؛ همان طور که وقتی وارد حرم مطهر یکی از اهل بیت (ع) می شویم ابتدا به آن امام همام سلام می دهیم، بنابراین در ابتدای این زیارت نامه می خوانیم «السَّلَامُ عَلَیْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ». ضمن اینکه دعا معمولاً با «اللهم» آغاز می شود و زیارت با سلام و این نکته ای است که باید در زیارت جامعه کبیره به آن توجه داشت. بنابراین از آنجایی که جامعه کبیره با سلام آغاز شده به آن زیارت می گویند هرچند که در ادامه متن و در بسیاری از موارد این زیارتنامه سلام ندارد به جز در پنج مرحله که این سلام تقدیم حضرات معصومین می شود.

امام هادی (ع) در شرایطی به امامت رسیدند که جامعه پر از غلات شده بود و صوفیه برداشت غلطی از امامت را مطرح می کردند به ویژه دیدگاه هایی که نسبت به منجی و آخرالزمان داشتند سبب شد تا اندیشه نادرستی در جامعه مطرح شود، در این فضا امام هادی (ع) زیارت جامعه کبیره را بیان می کند

حجت الاسلام باقی با اشاره به اینکه بحث بعدی که در زیارت جامعه کبیره به آن پرداخته شده شهادت و اقرار است، گفت: شهادت به یگانگی خدا، رسالت پیامبر اکرم (ص)، اقرار به مقامات اهل بیت عصمت و طهارت، بخش بعدی این زیارت را تشکیل می دهد، نکته ای که در این فراز باید به آن توجه داشت آن است که شهادت و اقرار به مقامات ائمه (ع) منجر به تشدید آن مقامات در انسان می شود، به این معنا که این تکرار و اقرار سبب می شود که این ویژگی در وجود انسان به باور رسیده و تثبیت شود. بنابراین در زیارت جامعه کبیره می خوانیم «وَأَشْهَدُ أَنَّكُمْ الْأَيُّمَةُ الرَّاشِدُونَ»

وی ادامه داد: محور بعدی در زیارت جامعه کبیره اعتراف به منشأ مقامات ائمه اطهار است، به این معنا که این صفات از جانب خداوند متعال است و شخص امام در مقابل خداوند صغیر مطلق است، طرفه آنکه برخی با ایجاد شبهه امام را خدا می دانستند یا می گفتند خدا در امام حلول کرده است؛ بنابراین امام هادی (ع) در آن شرایط بغرنج که غلات در جامعه زیاد شده بود، عالی ترین مسائل را به منظور روشنگری جامعه از رهگذر این زیارتنامه مطرح و مرتباً تکرار کردند که هرچه هست از خداوند متعال است و این

رویکرد همان توحید محض است به این معنا که انسان، خداوند را حاکم بر همه چیز دانسته و خود را در مقال پروردگار فقیر بداند.

حجت الاسلام باقی در بخش دیگری از مباحث خود مؤلفه «هدایت گری امام» را از دیگر محورهای کلیدی زیارت جامعه کبیره دانسته و افزود: در متن زیارتنامه از اوصاف امام نام برده می شود و اینکه همه این ویژگی ها از جانب خدا بوده و اساساً حکمت خداوند بر این مهم بوده است که امام از مردم دستگیری کند، به عبارت دیگر اعطای این صفات به امام ته از باب اینکه خداوند بدون جهت چیزی را به آن حضرات اعطا کرده باشد بلکه از این نظر که امام بتواند نقش خود را در نظام هستی که هدایتگری است ایفا کند.

وی تصریح کرد: در این مقطع از زیارتنامه امام هادی (ع) به نکته مهمی اشاره می کند بر این مبنا که هرکسی حق امامت ندارد؛ هدایت گری و امامت از آن کسی است که این اوصاف را داشته باشد، اشاره امام نیز از آن جهت است که در برهه حیات ایشان بسیاری از فِرَق و نحله ها می گفتند که ما پیرو فلان شخص هستیم و او را امام جامع می دانیم، بنابراین امام هادی (ع) در این زیارت به دنبال طرح این مساله هستند که مساله امامت چنین نیست و خداوند بهتر می داند که رسالت خود را کجا قرار دهد؛ چنانچه خداوند در قرآن فرمود: «اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ».

عضو هیأت علمی مرکز تخصصی نماز افزود: نکته دیگری که در این زیارتنامه وجود دارد مطرح کردن واسطه فیض بودن امام است، این بدان معناست که امام نه تنها هدایت گر ظاهری بوده بلکه هدایت گر باطنی است، چنانچه خداوند در قرآن کریم می فرماید: «وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا» (و آنان را پیشوایانی قرار دادیم که به فرمان ما هدایت می کردند)، بنابراین امام دل ها را به سمت کن فیکون هدایت می کند یعنی امری که در دل ها نفوذ کند. بر این اساس وظیفه امام آن است که دل ها را به سمت خداوند نورانی کند مانند جریان «حر بن یزید ریاحی» که امام حسین (ع) او را از قعر جهنم به سوی بهشت هدایت کرد.

وی تصریح کرد: مساله دیگر در این زیارت نامه حُب به دوستداران امام و بغض نسبت به دشمنان آنان است، خداوند در قرآن کریم می فرماید: «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» (محمد [ص] پیامبر خداست و کسانی که با اویند بر کافران سختگیر [و] با همدیگر مهربانند).

این پژوهشگر افزود: تبیین مقامات امام نسبت به انبیا، بخش دیگری از مباحث این زیارتنامه شریف را تشکیل می دهد، به طوری که بر اساس وصف ارائه شده در زیارت نامه، مقام امامت بسیار بالاتر از مقام نبوت است؛ همچنین در ادامه زیارت جامعه کبیره محور یاری کردن امام مورد توجه واقع شده است که نکته ای است که بسیار اهمیت دارد، در جامعه کبیره امام را واسطه فیض و هدایت گری خواندیم اما این مولفه ها به شرطی محقق می شود که در راه یاری امام قدم برداریم. رحمت خاص امام شامل حال همه نمی شود، البته رحمت عام برای همه است برای مثال احادیث ائمه (ع) در دسترس همه هست اما رحمت و هدایت خاص به کسانی می رسد که دست بیعت به امام دادند و امروز نیز در عصر غیبت این وظیفه بر عهده ماست و جالب آنکه در جامعه کبیره وظیفه شخصی که می خواهد امام را یاری کند بیان شده است که در ادامه اشاره می کنم.

حجت الاسلام و المسلمین باقی در مورد وظایف یاری دهندگان امام گفت: در زیارت جامعه کبیره اقامه نماز و پرداخت زکات ذکر شده که از ویژگی های اشخاصی است که امام را یاری می کنند. در سوره حج نیز این موارد به انضمام برخی دیگر از مولفه ها به عنوان ویژگی یاری دهندگان خداوند مطرح شده چنانچه می فرماید: «الَّذِينَ إِن مَكَّانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ».

وی ادامه داد: بحث ظهور و رجعت در بخش های مختلفی از این زیارت نامه مورد توجه قرار گرفته و ظهور امام مژده داده شده است، در این زیارت نامه بحث رجعت از مباحث مهم است، همچنین در ادامه به بحث شفاعت و توسل توجه شده است، امام مقاماتی دارد که او را به شفاعت کردن می رساند از این جهت است که در ادعیه از خداوند می خواهیم که شفاعت آن بزرگواران را شامل حالمان کند، همچنین توسل به امام به ویژه امام عصر (عج) از دیگر مواردی است که در این زیارت نامه از لسان مبارک امام هادی (ع) به آن پرداخته شده است.